

3 Používání zdvihacího zařízení

- Zdvihací zařízení je možno používat jen pro ten účel, pro který je konstruováno, jeho jmenovitá nosnost a podmínky provozu nesmějí být v provozu překročeny.
- Zdvihací zařízení, které nebylo schváleno pověřenou osobou nebo převzato revizním technikem zdvihacího zařízení, nesmí být používáno k provozním účelům.
- Zdvihací zařízení, jehož technický stav by mohl ohrozit bezpečnost osob a majetku, nesmí být používáno.

Při používání zdvihacích zařízení je nutné důsledně dodržovat pokyny výrobce v návodech.

3.1 Základní požadavky na provoz

K zajištění spolehlivosti a bezpečnosti provozu zdvihacích zařízení, osob a majetku musí provozovatel určit:

- osobu pověřenou za provoz vyhrazených zdvihacích zařízení,
- provozního technika zdvihacího zařízení,
- opravářskou skupinu (může být vlastní údržbou nebo dodavatelsky),
- údržbářskou skupinu (může být vlastní údržbou nebo dodavatelsky).

Požadavky k zajištění bezpečnosti práce a provozu vyhrazeného zdvihacího zařízení, způsob jejich ověřování a odstranění zjištěných závad dle § 7 NV č. 193/2022 Sb.:

- (1) Lhůty pro provedení odborných úkonů k prověření technického stavu vyhrazených zdvihacích zařízení jsou stanoveny pro jednotlivá zařízení v příloze č. 2 k tomuto nařízení. Stanoví-li průvodní dokumentace vyhrazeného zdvihacího zařízení lhůty kratší, mají tyto lhůty přednost.
- (2) Zprávy o kontrolách, revizích nebo zkouškách, včetně záznamu o jejich provedení do provozního deníku, vyhotoví osoba, která je provedla, v listinné nebo elektronické podobě.
- (3) Vyhrazené zdvihací zařízení po opravě lze provozovat až po ověření, že opravou nebyla ohrožena bezpečnost práce a provozu tohoto zařízení a že nevznikla další rizika; o ověření vyhotoví záznam osoba, která opravu provedla, do provozního deníku, nebo vystaví doklad o zkoušce podle rozsahu provedené opravy v souladu s právními a ostatními předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.
- (4) Provozovatel nebo jím písemně pověřená osoba musejí být neprodleně prokazatelně seznámeni s výsledkem opravy, kontroly, revize nebo zkoušky osobou, která tento úkon provedla.

Požadavky na bezpečnost vyhrazených zdvihacích zařízení dle § 10 NV č. 193/2022 Sb.:

- (1) Provozovatel vyhrazeného zdvihacího zařízení:
  - a) určí pověřenou osobu odpovídající za provoz vyhrazeného zdvihacího zařízení a jednající na základě písemného pověření za provozovatele a zajistí její seznámení s požadavky právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci;
  - b) udržuje vyhrazené zdvihací zařízení v takovém technickém stavu, aby byl zajištěn jeho bezpečný a spolehlivý provoz v souladu s požadavky uvedenými v příloze č. 3 k tomuto nařízení; v případě výskytu nebezpečných situací přímo ohrožujících zdraví zúčastněných osob bezprostředně vyřadí vyhrazené zdvihací zařízení z provozu;
  - c) zajistí, pokud není u vyhrazeného zdvihacího zařízení k dispozici, jeho průvodní dokumentaci u výrobce nebo dodavatele zařízení; pokud výrobce nebo dodavatel zanikl a nemá právního nástupce, stanoví požadavky pro bezpečný provoz vyhrazeného zdvihacího zařízení místním provozním předpisem;
  - d) udržuje průvodní dokumentaci a vede o provozu vyhrazeného zdvihacího zařízení záznamy do provozního deníku v souladu s požadavky právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci;

- e) zajistí podmínky pro provádění prohlídek, kontrol, revizí a zkoušek na vyhrazeném zdvihacím zařízení a jejich řádné vykonání ve lhůtách stanovených právními a ostatními předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci;
- f) přijímá nápravná opatření pro odstranění zjištěných závad a minimalizaci provozních rizik; zjištěné nedostatky a závady jsou podkladem pro další provoz, plánování údržby a provedení oprav vyhrazeného zdvihacího zařízení;
- g) u vyhrazených zdvihacích zařízení uvedených na trh po nabytí účinnosti jiného právního předpisu v oblasti posuzování shody aktualizuje místní provozní předpis a související dokumentaci v částech týkajících se zajištění provozuschopnosti vyhrazeného zdvihacího zařízení v případě, že se mění účel jeho používání nebo okolní podmínky jeho provozu.

(2) Právnícká osoba a podnikající fyzická osoba, která provádí montáž nebo opravy vyhrazených zdvihacích zařízení, svou činnost zajistí dostatečným počtem odborně způsobilých osob, technickým vybavením a přístroji a zpracuje postupy pro výkon odborných činností podle oprávnění vydaného podle § 8 a 9 zákona tak, aby byly provedeny všechny úkony potřebné k zajištění bezpečného provozu vyhrazených zdvihacích zařízení vyplývající z návodu k používání, z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a z místního provozního předpisu.

Další požadavky na bezpečný provoz a používání zařízení pro zdvihání břemen a zaměstnanců dle NV č. 378/2001 Sb.

- a) Pevnost a stabilita během užívání s ohledem na velikost a hmotnost zdvihacích břemen a na namáhání vzniklá v kotvících či zajišťovaných bodech konstrukce; u pojízdného zařízení jeho stabilita s ohledem na předpokládané podmínky provozu a vlastnosti podkladu, po kterém se pohybuje.
- b) Zabránění případnému zachycení, přimáčknutí nebo naražení zaměstnance.
- c) Zabránění pádu zařízení nebo jeho části či nebezpečnému posunu.
- d) Zabránění samovolnému uvolnění pracovního zařízení nebo jeho částí.
- e) Vyznačení jmenovité nosnosti a tam, kde je to nutné, i jmenovité nosnosti pro každou pracovní polohu zařízení.
- f) Označení vázacích prostředků pro zdvihání tak, aby bylo možné určit charakteristiky podstatné pro jejich bezpečné použití.
- g) Opatření, aby se zaměstnanci nenacházeli pod zavěšeným břemenem, nevyžadují-li to zvláštní podmínky práce stanovené místním provozním bezpečnostním předpisem, a aby se břemeno nepřepravovalo nad nechráněnými pracovišti, a pokud to není možné, aby byla zajištěna bezpečnost zaměstnanců.
- h) Volba vázacích prostředků s ohledem na manipulované břemeno, uchopovací a vázací místa a povětrnostní podmínky, v závislosti na způsobu a uspořádání vázacích prostředků.
- i) Skladování závěsných prostředků tak, aby nedošlo k jejich záměně nebo poškození.
- j) Zřetelné označení dočasně instalovaného zařízení, aby obsluha mohla určit jeho charakteristiku a bylo tak zajištěno jeho bezpečné používání.
- k) Zřetelné a vhodné označení zařízení, které není určeno pro zdvihání zaměstnanců, zákazem zdvihání osob.

Zvláštní požadavky na používání zařízení pro bezpečné zdvihání zaměstnanců dle NV č. 378/2001 Sb.

- a) Zabránění pádu zaměstnanců a zařízení; pokud nelze předejít pádu kabiny, použití závěsných lan se zvýšeným koeficientem pevnosti a provádění jejich kontroly každý den, kdy je zařízení používáno.

- b) Zabránění případného zachycení, přimáčknutí nebo naražení zaměstnanců.
- c) Zabránění ohrožení zaměstnanců v kabině při výpadku pohonu a umožnění jejich evakuace nebo jejich snadného vyproštění.
- d) Použití zařízení ke zdvihání břemen, ve výjimečných případech i ke zdvihání zaměstnanců, je možné jen za předpokladu, že jsou přijata vhodná opatření k zajištění jejich bezpečnosti; obsluha na řídicím stanovišti musí mít možnost spolehlivými prostředky komunikovat se zdvihánými zaměstnanci a v případě nebezpečí musejí být k dispozici spolehlivé prostředky pro případnou evakuaci nebo vyproštění zdviháných zaměstnanců.
- e) Zastavení provozu zařízení instalovaného ve venkovním prostoru, pokud se povětrnostní podmínky zhorší natolik, že ohrožují bezpečné použití zařízení nebo bezpečnost a zdraví zaměstnanců a k omezení dalších rizik vyplývajících z této situace pro obsluhu a zaměstnance.

Další požadavky na bezpečný provoz a používání zařízení pro zdvihání a přemísťování zavěšených břemen dle NV č. 378/2001 Sb.

- a) Volba, kontrola a provádění všech pracovních operací tak, aby byla zajištěna bezpečnost a ochrana zdraví zaměstnanců.
- b) Ochrana zabráňující sklopení, převrácení, posunutí nebo sklouznutí břemene; pravidelná kontrola a údržba zařízení.
- c) Opatření k zabránění kolize břemene nebo částí zařízení s okolními předměty nebo se zaměstnanci, kteří se nacházejí v jeho manipulačním prostoru v případě, že obsluha nemůže sledovat dráhu zdviháného a přemísťovaného břemene po celou dobu jeho pohybu.
- d) Způsob vázání nebo odvazování břemene oprávněným zaměstnancem vždy v koordinaci a za plné součinnosti s obsluhou, která zdvihací zařízení ovládá.
- e) Zajištění vzájemné koordinace obsluh, jsou-li břemena zdvihána nebo přemísťována dvěma nebo více zařízeními.
- f) Zamezení vzájemné kolize zařízení nebo jejich částí nebo kolize s břemeny, pokud jsou dvě nebo více zařízení umístěna tak, že se jejich manipulační prostory překrývají.
- g) Provádění dohledu nad zavěšeným břemenem zaměstnancem pověřeným zaměstnavatelem, pokud není zamezen přístup do nebezpečného prostoru a není-li zavěšené břemeno při výpadku pohonu zajištěno.
- h) Ochrana zaměstnance při částečném nebo úplném výpadku pohonu a při nebezpečí pádu břemene.
- i) Zastavení provozu zařízení instalovaného ve venkovním prostoru, pokud se povětrnostní podmínky zhorší natolik, že ohrožují bezpečné použití zařízení nebo bezpečnost a zdraví zaměstnanců; přijetí odpovídajících opatření k zamezení samovolnému pohybu zařízení nebo převrácení zařízení.

3.2 **Kontrola technického stavu a provozu**

Stav vyhrazeného zdvihacího zařízení se ověřuje kontrolami, inspekce, revizemi a zkouškami v souladu s NV č. 193/2022 Sb., ČSN ISO 9927-1 nebo ČSN 27 0142 a technickými podmínkami výrobce.

Kontroly vyhrazených zdvihacích zařízení dle NV č. 193/2022 Sb.:

- a) prohlídka vyhrazeného zdvihacího zařízení je vizuální kontrola a kontrola funkce vyhrazeného zdvihacího zařízení provedená na každé části vyhrazeného zdvihacího zařízení za účelem zjištění jakýchkoliv závad nebo odchylek od normálního stavu; provádí ji obsluha na začátku každé pracovní směny a provede o tom záznam před použitím vyhrazeného zdvihacího zařízení;
- b) funkční zkouška vyhrazeného zdvihacího zařízení je prověření činností mechanismů elektrického zařízení a signalizačních a zabezpečovacích zařízení s břemenem nepřevyšujícím jmenovitou nosnost;

- c) inspekce je ověřování technického stavu podle průvodní dokumentace v souladu s právními a ostatními předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pravidelných termínech v mezidobí revizí a zkoušek, které provádí osoba s kvalifikací stanovenou podle místního provozního bezpečnostního předpisu;
- d) zkouška vyhrazeného zdvihacího zařízení je zjišťování celkového technického stavu zdvihacího zařízení z hlediska bezpečnosti a provozní způsobilosti prohlídkou, funkční zkouškou a následně zkouškou přetížením, které provádí revizní technik vyhrazených zdvihacích zařízení s kvalifikací pro dané vyhrazené zdvihací zařízení.

Pověřená osoba musí být neprodleně prokazatelně seznámena s výsledkem opravy, kontroly, revize, zkoušky nebo inspekce osobou, která tento úkon provedla. Pokud záznam v provozní knize o provedené opravě nebo zkoušce, popřípadě revizní zpráva uvádí, že vyhrazené zdvihací zařízení není způsobilé bezpečného provozu, musí být zjednána neprodleně náprava, a to buď opravou tohoto zařízení, nebo není-li to možné, jeho prokazatelným zajištěním proti neoprávněnému používání. Není-li provozovatel vlastníkem vyhrazeného zdvihacího zařízení, je povinen zajišťovat řádné používání a provoz tohoto zařízení, a to ode dne prokázaného převzetí vyhrazeného zdvihacího zařízení.

3.3 Péče o zdvihací zařízení a záznamy

1. Technický stav zdvihacích zařízení (části strojní a části elektro) musí být během jejich provozu kontrolován v rozsahu stanoveném SBP a příslušnými platnými ČSN.
2. Pracovníci vedou do provozního deníku zdvihacího zařízení záznamy o prohlídkách, údržbě, opravách, kontrolách, revizích, zkouškách, poruchách apod. (pro konkrétní ZZ se vede vždy jeden provozní deník a nelze vést jeden provozní deník pro více ZZ).
3. Provoz zdvihacích zařízení, tj. jejich používání a ovládání, vázání, zavěšování a přemísťování břemen, musí být kontrolován průběžně, aby nedocházelo k porušení zásad bezpečnosti návodů k obsluze zdvihacích zařízení, předpisů platných pro pracoviště zdvihacích zařízení a k zakázaným manipulacím obsluh ZZ, vazačů a signalistů.
4. Kontrolu technického stavu a provozu zajišťuje revizní a provozní technik zdvihacího zařízení. Provozní deník zdvihacího zařízení předkládá pověřená osoba.
5. Provozovatel musí jmenovat pracovníka do funkce revizního technika zdvihacího zařízení ve své společnosti. Pro jednotlivé druhy zdvihacích zařízení musí revizní technik vždy předložit příslušné platné osvědčení a oprávnění vydané pověřenou organizací (TIČR).

Povinnosti revizního technika zdvihacích zařízení:

- a) provádět revizní zkoušky a revize provozovaných zdvihacích zařízení, podle určeného provozu;
  - b) ověřovat zkouškou teoretické a praktické znalosti a způsobilost provozního technika zdvihacího zařízení pro výkon jeho funkce a kontrolovat plnění jeho povinností;
  - c) případně provádět základní a opakované školení obsluh a vazačů, ověřuje si příležitostně praktické zaučení všech osob zúčastněných v provozu zdvihacích zařízení;
  - d) nařídit s okamžitou platností zastavení provozu zdvihacích zařízení v případech, kdy ohrožuje bezpečnost osob a majetku;
  - e) po dohodě s provozním technikem vyloučit z obsluhy a odebrat kvalifikační doklady.
6. Provozní technik zdvihacího zařízení je kompetentní osoba, která má dostatečné praktické zkušenosti a teoretické znalosti v oblasti zdvihacích zařízení a manipulace s břemeny. Požadavky musejí odpovídat skutečným podmínkám skutečných zařízení.